Förklaring öfver åtskilliga, isynnerhet Skånska, orters namn,

hvilken,

med Filosofiska Fakultetens samtycke

och under inseende af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att,

för Filosofiska Doktorsgraden,

offentligen försvaras

å Kongl. Akademien den 8 Junii 1832

af

EDWARD WILH. BERLING,

E. O. Amanuens vid K. Akad. Bibliothek.

ACAD. LUGD. BAT. BIBL.

I. St.

LUND, 1832,

tryckt i Akademiska Boktryckeriet.

Förklaring öfver åtskilliga, isynnerhet Skånska, orters namn.

Då vi anse ingenting ovigtigt, som bidrager till kännedom af de fordna Nordboars tänkesätt och språk, så tro vi oss göra läsaren en tjenst dermed, att vi här, till förklaring af åtskilliga orters namn, meddela en del af de hithörande anteckningar, som vi, för flera år sedan, vid genomläsningen af Necrologium Lundense och Liber Daticus Lundensis, för oss uppsatt. Det förra, eller Necrologium Lundense, går ifrån 1085 till 1392, och Liber Daticus Lund. ifrån 1086 till 1391, och förtjena all trovärdighet. Begge äro utgifna först af Sven Bring (Lagerbring) uti dess Monumenta Scanensia, Tom. II., och sedan af Jacob Langebek uti Sciptores Rer. Danic. medii ævi, Tom. III. — Vi citera, uti det följande, dessa gamla annotationer efter Langebeks upplaga.

Men innan vi börja vår egen förklaring af orternas namn, vilja vi först ur Prof. Sjöborgs påbegynta Skånes Historia anföra ett ställe, som genom de många och grofva misstag, som der förekomma, gifvit oss anledning till närvarande uppsats. Nämnde författare a) yttrar sig på följande sätt: "Ändelserne på gårdars, byars och enstaka torpställens namn hafva merendels alltid en viss betydelse, hvilken ofta gifver tillkänna deras ålder. Man kan således af alla förekommande namn formera sig trenne klasser: 1:o) De äldsta först grundlagde boningsplatsar, hufvudgårdar och såkallade *Bål-byar*. 2:o) De derifrån sedermera skedda afdelningar, eller genom svedjande och rödjande gjorda tillökningar, utflyttningar, kolonier, tillbyggnader och underlagda torp, hvilka likväl genom tidens omskiften kunnat tillväxa och blifva betydligare än hufvudgårdarne, som deremot kunnat aftaga, om ej aldeles gå under, eller sjelfve blifva underlagde sina fordom varande torp. 3:o) Kunna vi till en egen klass hänföra alla de ställen, som fått namn af sjelfva lokalen, af belägenheten, af högder, dalar, skog eller slättbygd, &c. Äldst äro de, som ändas

---

a) N. H. Sjöborg, Skånes Historia och Beskrifning, Tredje Del. Första Häftet, Lund 1812. p. 19—21. not. 5.

på *By*, såsom Broby, Råby, &c. Dernäst på *Stad*, Löfvestad, Högestad, &c.; på *Inge*, det är unge, slägt, ätt, såsom Röddinge, Köpinge, &c.; på *Hög*, *Höja*, *Höj*, *Je*, *E* eller *Ä*, ja stundom *Ö* och *A*, hvilket allt har afseende på de gamle ätte grafvar och högar, således skrifves i de gamle handlingar Fledie flathöge, Arie arhöge, Träne tranhöj, Röge rökhöj, Wä wehöj, Nymö nymhöj, &c. Hit torde äfven Brödda höra. På *Hem* eller *Rum* gifver tillkänna gamla hembygder, fast merendels något yngre än de föregående, såsom Thorhem, som äfven skrifves Torum, &c. Af samma egenskap äro de på *Bo*, *Byle*, *Böle*, *Löf*, Sjöbo, Nyböle, hvaraf man gjort Nöbbelöf. Hit kunna äfven de räknas, som ändas på *Hus* och *Borg*. Nybyggnader och utflyttningar från de ofvannämnde stamhus äro de på *Torp*, *Rup* och *Arp*, således hafva vi Wanstad, Wanstatorp, Klogerup, Alnarp, &c. Annars kan *rup* ledas från gamla Göthiska ordet rupla, som betyder både att röfva och att rubba eller rifva ned, således ser man hvad Snapperup kunde betyda. På Måla utvisar en utbrytning, då ett stycke blifvit afmätt ifrån hufvudstället, således finnes i Blekinge, Elsebråne, Elsebrånemåla, &c., på *Ry*, *Ryd*, *Re*, *Röd*, som allt utvisar ett rödjande, då nybygge skedt, såsom Wefre, rätteligen Weberyd, &c. En stor del af ändelser hafva afseende på belägenheten, således utmärker *Berga* bergsbygd,

eller, hvar det ej passar, har det afseende på sädesbergningen, *Dala* dälder, *Ås* en sträcka af höjder eller bergsryggar, *Ljunga* eller *Langa* ljunghedar, *Åkra* åkren, *Tofta* den närmast gården belägna fetare jord, som i Skåne kallas toft. *To* betyder uti Norrland en dal emellan två berg, häraf Söderto, såvida to ej här skall betyda toft. *Skog*, *Hult*, *Alt*, *Lunda*, *Löf* utmärka alla, att der är eller varit skogsbygd. *Ora* är en tät och stenig skogsbacke, *Lösa* betyder en brist, att något fattas, *Ige* eller *Ie* är eketrädet, häraf Willie, och således förstår man hvad Igelösa vill säga. *Holm* och *Holma*, som är ändelsen af en del Herregårdar, visar att stället af natur eller konst är eller varit kringflutit, dock hörer denna till de nyare ändelser. *Ör* betyder sten och grus, *Bäck*, *Flod*, *Måse*, *Sjö*, *Walla* och *Träde* förstås lättligen; men på *Feldt* vet jag ej mer än en ändelse i vårt Län, och det är ett Heckenfeldt i Söfde och ett i Slimminge Socken". Hittils Sjöborg.

Detta nu anförda ställe innehåller många misstag. Ty 1:o) *är ortnamnens indelning uti trenne klasser högst oriktig, aldenstund dessa icke utesluta hvarandra.* De äldsta boningsplatsar, som Sjöborg hänförer till första klassen, hafva nemligen ofta fått namn af belägenheten, då de således skulle höra till tredje klassen. Äfven är uppenbart, att han icke vetat, hvad som

menas med *Bolby* (icke, såsom Sjöborg oriktigt skrifver, *Bålby*). Likaledes bör hvar och en utan svårighet finna, att de gårdar och byar, som Sjöborg sätter uti andra klassen, kunna, enligt det af honom sjelf bestämda begrepp, äfven refereras till den tredje. — 2:o) Han har gjort alltför litet afseende på den väl bekanta regeln, *att när man vill finna etymologien till en orts namn, så bör man först efterse, huru namnet skrifves uti gamla handlingar* (ty genom att gå igenom folkets mun, förlorar namnet stundom sin ursprungliga form), *och derpå undersöka, huruvida uti närbelägna länder förekomma ortnamn, som röja en liknande etymologi* b). Hade han gjort riktigt afseende på denna regel (hvilket dock förutsätter kännedom af Nordiska fornspråket), så skulle han icke härledt ändelsen *inge* ifrån slägt, ätt. Ty de ord, som nu ändas på *ing* eller *inge*, slutades fordom på *angr*. T. ex. köping hette *kaupangr* c), leding eller ledung hette *leidangr*. Han skulle icke hafva sagt, att ändelserna *torp*, *rup* och *arp* betyda utflyttningar; ej deriverat *rup* ifrån *rupla*, hvil-

---

b) Jfr. Samsöes Beskrifvelse ved Professor Verlauff, uti Antiquariske Annaler. I. B. Kiöbenhavn 1812, pag. 25.

c) Gunnlaugs Ormst. S. Cap. XII. pag. 168. 169. not. 107.

ket han säger vara ett gammalt Göthiskt ord, som betyder både att röfva och att rubba eller rifva ned (?!). Ty *torp*, fordom *þorp*, betecknar dels ett *antal af tre* d), dels en *enstaka gård* e), och de ortnamn, som numera slutas på *rup* eller *arp*, ändades fordom på *torp* eller *þorp*, hvilket i det följande skall bevisas. Han skulle ej hafva sagt, att ändelsen *löf* utmärker att der är, eller varit skogsbygd. Ty de namn, som nu slutas på *löf*, lyktades fordom på *lef* eller *lev*, af det Isländska *leifr*, fordom *hleifr*, som betyder bröd, och är beslägtadt med ordet *lefva*, fordom *lifa*. T. ex. *Bareslef*, nu *Bårslöf*, betyder det ställe, der Bare lefde eller hade sitt underhåll, men ingalunda, att der varit skog. *Göddelöf* skrifves uti gamla handlingar *Götherlef*, *Gödærsleef*, *Göthersleƒ*, *Göthelev*, och betyder *Göthes* eller *Göthers* boningsställe.

---

d) Resenii Edition af den Prosaiska Eddan, Annar Part. under titeln *kappar heitur*.

e) *Ðorp* tages stundom uti en vidsträcktare mening, t. ex. uti Egils Saga, Cap. LXXII. p. 528., hvarest talas om ett þorp, hvaruti många bönder bodde. — Uti Knytlinga Sagan, Cap. 25. (i Fornmanna Sögur, XI. B. p. 214.) talas om ett þorp, hvarest konung Sven Ulfsson *haft veizlu*. Uti Cap. 48. af samma Saga (p. anf. st. pag. 258.) sättes þorp synonymt med stad.

Men vi vilja nu icke endast sysselsätta oss med att corrigera Sjöborg, utan skynda att i alfabetisk ordning anföra de ortnamn, som vi ur ofvannämnde handlingar anteknat, samt dervid anföra antingen en riktig förklaring eller ock ingen f).

A.

Aalstorp, Langebek, Tom. III. pag. 483., nu *Ålstorp.* Deriveras af nom. prop. *Ali* och nom. appel. *thorp.*

Acathorp, dersammastädes, pag. 428., nu *Åkarp* af *Åke* och *thorp.*

Achæsaas, pag. 519., nu *Ausås.* Deriveras af *Ache* eller *Åke* och *ås.*

Achæthorp, pag. 495., nu *Åkarp.* Derivationen klar.

Æfnaryd, pag. 447. Deriveras af verbum *Æfna* eller *efna* (ämna) och *ryd*, ett rödjadt ställe.

Æmelthorp, pag. 492. Derivationen ej svår (af *Amalia* och *thorp*).

Ærrethorp, pag. 512., nu *Ärrarp.* Derivationen icke svår (af *Are* och *thorp*).

Ætlæthorp in parochia Götælewæ, pag. 556. De-

---

f) Jfr. Ebbe S. Bring, Exercitationes Antiquariæ, §. V. pag. 53.

rivationen icke svår (af nom. prop. *Atle* och nom. appel. *thorp*).

Æwæthe, pag. 524.

Æwerthæ in Gershæret, pag. 550.

Akathorp norræ, in parochia Retheslef, pag. 570. Derivationen klar.

Akathorpe, pag. 430. Derivationen klar.

Akæthorp på Seland, pag. 269., nu *Aagerop*. Derivationen klar.

Akæthorp in parochia Fyælöghæ, pag. 525. 560.

Akæthorp, pag. 484.

Alestæthœ in Færshæreth, pag. 568. Deriveras af nom. prop. *Ali* eller *Alli* och nom. appel. *stad*, en by eller obefäst stad.

Alistathæ (östre) in Sköshæret, pag. 559., nu *Alstad*. Derivationen = föregående.

Alisthorp, pag. 542., nu *Ålstorp*. Der. af *Ali* eller *Alli* och *thorp*.

Almare, pag. 497.

Alsmarc, pag. 428. 429. Der. af nom. prop. *Alli* och nom. appel. *mark*.

Alsthorp, pag. 484. 579. Derivationen klar.

Anundelef, Langeb. I. pag. 242., och II. pag. 436. 523. not. u), nu *Annelöf*; märkvärdigt genom striden år 1181, emellan Waldemar I. och de upproriska Skåningarna, vid ån Dysia